

Hela Čičko
Knjižnice mesta Zagreb, Hrvaška

PIKA NA OTOKU TAKA-TUKA: o delavnicah kreativnega pisanja in promociji branja na Oddelku za otroke in mladino Mestne knjižnice Zagreb

Knjiga Astrid Lindgren *Pika Nogavička* je na seznamu obveznih knjig, ki jih morajo učenci četrtega razreda hrvaških osnovnih šol prebrati v okviru pouka maternega jezika.

Glede na to, da je otroke težko pritegniti k branju knjig, ki si jih ne izberejo sami, je bil že leta 1996 na Oddelku za otroke in mladino Mestne knjižnice zasnovan projekt za spodbujanje branja pod naslovom Branje na drugačen način.

Cilj projekta je s pomočjo kreativnih delavnic, s pomočjo izkustvenega in čustvenega doživljanja motivirati otroke k branju in premagati odpor do knjig, ki se nahajajo na seznamu obveznega šolskega čtiva.

Projekt je zamišljen kot niz multimedijskih delavnic, v katerih se učenci, uporabniki knjižnice, za branje književnih del pripravljajo in se branju odpirajo s pomočjo igre, s pomočjo vaj za sproščanje in izmišljevanje. Komunikacija s književnim besedilom je istočasno tudi spodbuda za kreativno pisanje, igro, likovno izražanje, pripravo razstave ali krajše predstave. Projekt vključuje ob knjigah tudi uporabo filma, glasbe in scenskih lutk.

The article describes the creative writing workshops which took place in the Children's and Youth Department of the Municipal Library, where pupils of the lower school grade were getting ready for the reading of Astrid Lindgren's *Pippi Longstocking* in a non-conventional and surprising way. The book is on the list of compulsory school reading for the fourth class of the elementary school, which raised a considerable interest of teachers for cooperation with the library.

The workshops were based on the topics of freedom, independence, physical and spiritual power, as well as kindness and generosity, related to the personality of this popular literary heroine.

The workshops included introductory communication games, loud reading of the selected chapters from the picture book *Do you know Pippi Longstocking?*, as well as a fantasy exercise, accompanied by music. All this was followed by the game called Magic pot, where participants were drawing magic words of different colours, making stories of them, upgrading the endings and creatively playing with the original literary text of Astrid Lindgren.

The aim of the creative workshops was to arouse children's curiosity about the book they were supposed to read, as well as enjoy.

Is this little or much? Is it even comparable to the best Slovene authors for children and youth? Does the present time with its most famous literary names reach up to the great Swedish author's knees, or might it be the other way round?

Pomen projekta

- Projekt se v sodelovanju z osnovnimi šolami že leta uspešno in kontinuirano izvaja na Oddelku za otroke in mladino Mestne knjižnice Knjižnic mesta Zagreba.
- Projekt je bil v obliki predavanj in praktičnih delavnic predstavljen na mnogih strokovnih srečanjih knjižničarjev in učiteljev osnovnih šol v Zagrebu in po vsej Hrvaški.
- Del projekta – obdelava nekaterih književnih del – je natisnjen v dveh priločnikih: *Berilo za razredno stopnjo 3: priločnik za učitelje (Lektira u razrednoj nastavi 3: priručnik za nastavnike, Zagreb: Mozaik knjiga, 2000)* in *Berilo za razredno stopnjo 4: priločnik za učitelje (Lektira u razrednoj nastavi 4: priručnik za nastavnike, Zagreb: Mozaik knjiga, 2001)*.

Vsebina aktivnosti

Aktivnosti se odvijajo kot praktične delavnice mozaičnega karakterja.

Zgradba delavnic

Igra

Delavnica se po navadi začne z uvodno igro, kjer se otrok osvobodi začetne napetosti in se usmeri k želeni temi. Igra je otrokova naravna in osnovna življenjska aktivnost, obenem pa tudi najdejavnejša pot za pridobivanje življenjskih izkušenj.

Vaja za sproščanje

S pomočjo vaje za sproščanje se bo otrok naučil, kako v sedečem položaju z zaprtimi očmi in s pomočjo pravilnega dihanja osredotoči misli in občutke na lastno telo.

Vaja izmišljanja in predstavljanja

Vaja za sproščanje je dejavna priprava k usmerjanju v fantazijo oziroma za vajo izmišljanja in predstavljanja, kar je izhodišče za boljše razumevanje književnega dela. Vodena domišljija in deli delavnice imajo mnogokrat glasbeno podlago, ki spodbuja razvoj otroške fantazije in pričara razpoloženje.

Komunikacija s književnim delom

Sledi fragmentarno spoznavanje književnega dela. Voditelj bere odlomek proznega besedila, otroci pa se z odlomkom svobodno dejavno poigravajo. Zgodbo lahko nadgradijo in si izmislijo zaključek. Lahko pošiljajo sporočila glavnim likom in si z njimi, če si razdelijo vloge, dopisujejo.

Literarni, likovni in scenski izraz

Otroci se poistovetijo z junaki iz književnega dela in svoja individualna izkustva, trenutna spoznanja in občutke lahko delijo z drugimi s pomočjo krajšega pisnega izdelka (pesem, sporočilo, spis), likovnega izdelka ali kratke odsrke improvizacije.

Ciljne skupine

Projekt je namenjen učencem nižje razredne stopnje – od prvega do četrtega razreda osnovne šole – ki v knjižnico prihajajo organizirano, v spremstvu svojih učiteljev.

Na začetku vsakega šolskega leta ponudi Oddelek za otroke in mladino Mestne knjižnice šolam na svojem področju program s seznamom desetih obveznih naslovov čtiva, izmed katerih izberejo učitelji po dva za prvi in drugi razred in po tri naslove za tretji in četrti razred.

Učitelji so zelo zainteresirani za tako obliko sodelovanja s knjižnico, ker jim je všeč druženje s knjigo na nekonvencionalen in otrokom zabaven način. Po takih srečanjih želijo otroci spoznati še kaj več o knjigi in jo jemljejo v roke polni vesele radovednosti. Sposodijo si jo, da bi jo lahko v celoti prebrali, veselijo pa se tudi srečanja z naslednjim novim naslovom.

Ena od knjig, s katero so se otroci srečali v naši knjižnici na opisani način, je *Pika Nogavička* – knjiga avtorice, katere slava in popularnost sta prešli meje njene dežele in iz nje napravili kraljico otroške literature.

V samo dveh besedah, varnost in svoboda, je Astrid Lindgren jedrnatno izrazila svoje otroštvo, napolnjeno z ljubeznijo staršev in z delom. Veliko dni je preživela ob svobodni in vedri igri v prekrasnem naravnem okolju rodne hiše v Násu pri Vimmerbyju v pokrajini Småland – to je bilo otroštvo, iz katerega je črpala moč za svoje kasnejše življenjske izkušnje.

Književno delo Astrid Lindgren izvira iz njenega svetovnega nazora in tudi nas postavlja pred dilemo, ali odrasli naredimo za otroke dovolj, saj so otroci najvažnejši na svetu! Če hočemo ustvariti boljši svet, se moramo posvetiti otrokom in začeti pri njih. Tako je razmišljala ona.

Nam pa se je porodila ideja, da bi v imenu tega novega in boljšega sveta ustvarili delavnice, v katerih bi postal otok Taka-Tuka pravzaprav sinonim neke skupnosti, ki bi bila utemeljena na svobodi in neodvisnosti, duhovni in telesni moči ter na dobroti in plemenitosti – na vrednotah, ki kot temeljne izhajajo iz osebnosti popularne literarne junakinje.

Pika Nogavička na otoku Taka-Tuka

Didaktična sredstva in pripomočki: zvočna kulisa (udarjanje valov ob morsko obalo), cvrčanje čričkov, skrinja, čarobni lonec, čarobne besede, pisane besede, slikanica *Ali poznate Piko Nogavičko? (Poznajete li Pipi Dugu Čarapu?* Zagreb: Golden marketing, 2001).

Potek delavnice

Uvodni del

Otroke ob prihodu v knjižnico pričaka šum morskih valov in pesem čričkov. Otroci poskušajo ugotoviti, na kakšen kraj so prišli (od morske obale do končne rešitve – kopnega, obkroženega z morjem z vseh strani, torej na otok). Otok je

majhen in da bi na njem vsi živeli zadovoljno in srečno, so v otoški skrinji shranjene čarobne besede, ki jih morajo spoštovati vsi prebivalci in gostje otoka. To so svoboda in neodvisnost, telesna in duhovna moč ter dobrota in plemenitost.

Napisane besede vlečejo otroci eno po eno iz skrinje in jih zatikajo na pano, iščoč ob tem njihov pomen s pomočjo igre asociacij:

svoboda – svoboda gibanja, govora, odločitev
neodvisnost – neodvisnost od drugih, samostojnost, svobodna izbira
duhovna moč – moč, pamet, znanje, resnica, prijateljstvo
telesna moč – telesna jakost, mišice, pomoč sebi in drugim
dobrota – dobra dela, ki izzovejo veselje, zadovoljstvo in srečo
plemenitost – nesebičnost, občutljivost za probleme drugih ljudi, človekoljubnost, pripravljenost pomagati drugim

Išče se protipomenke in se jih zлага v pare besed: svoboda – nesvoboda, neodvisnost – odvisnost, duhovna moč – nemoč, telesna moč – šibkost, dobrota – hudobija, plemenitost – sebičnost.

Ko spoznajo pravila, ki vladajo na otoku, sledi medsebojna predstavitev.

To sem jaz!

Igra za krepitev samozavesti, svobode odločanja in samostojnosti

Vsak otrok dobi list papirja z narisanim človeškim likom in z možnostjo, da ob njem predstavi sebe (o čem rad premišljuje, kaj rad gleda ali posluša, o čem rad pripoveduje... govori o svojih odločitvah, povezanih z njegovo bližnjo in daljno prihodnostjo).

Z nami je na otoku tudi neka nenavadna deklica ...

Poznate Piko Nogavičko?

(Prvo srečanje z likom Pike Nogavičke s pomočjo ilustracij iz slikanice *Poznate Piko Nogavičko?*)

Potem ko si otroci ogledajo nekaj ilustracij iz slikanice *Poznate Piko Nogavičko?*, dobijo o literarni junakinji prvi vtis.

Komunikacija s književnim besedilom

Voditelj delavnice otrokom na glas bere kratke odlomke iz integralne verzije knjige Astrid Lindgren *Pika Nogavička* – dele poglavij Pika se izkrcava in Pika spregovori pametno besedo z morskim psom. V trenutku, ko napetost doseže vrhunec, voditelj neha brati.

Delavnica kreativnega pisanja Čarobni lonec

Udeležence delavnice razdelimo v skupine po pet učencev. V čarobnem loncu se nahajajo modre, rumene in rdeče besede. Modre besede so povezane z morsko obalo in morjem (na primer morska čer, potopljen ladja, ribiška mreža ...), rumene s kopnim in notranjostjo otoka (koliba, tam-tami, kokosov oreh, pot ...), rdeče so tiste besede, ki prinašajo nevarnost ali neprijetno presenečenje (temna odprtina, kača, človek s prevezo čez oči ...).

Vsaka skupina otrok iz lonca na slepo potegne po pet rumenih, pet modrih in pet rdečih besed. Iz zbranih besed skupaj sestavijo pisni izdelek, ki bo odgovoril

na vprašanje 'Kaj se je zgodilo potem?' oziroma 'Nadaljuj in končaj zgodbo'. Po koncu pisanja vsaka skupina posebej predstavi svoj izdelek, besedila pa potem prepíšejo v računalnik in jih v knjižnici razstavijo.

Zahvaljujoč besedam iz čarobnega lonca nastajajo napete, domišljijsko bogate in duhovite zgodbe, ki pritegujejo tako s svojo izvirnostjo kot s čarobnostjo otroške naivnosti.

Otrokom v delavnicah nikdar ne odkrijemo, kaj se je zgodilo v knjigi potem in koliko se njihova verzija razlikuje od te, ki jo je napisala avtorica. To morajo otroci odkriti sami in k temu jih ni treba siliti, ker prav res z veliko nestrpnostjo in radovednostjo pričakujejo, kdaj bodo knjigo vzeli v roke in jo začeli brati. In prav to je za nas, knjižničarje, največje zadovoljstvo. To je dokaz, da je naš trud večkratno poplačan.

Na koncu je treba povedati, da je prikazana delavnica obenem tudi sestavni del večjega projekta. Hrvaški center za otroško knjigo Knjižnic mesta Zagreba je namreč v sodelovanju z Oddelkom za otroke in mladino Mestne knjižnice pod pokroviteljstvom švedskega veleposlaništva začel ob 100. obletnici rojstva Astrid Lindgren projekt, ki se imenuje Za svet, dostojen otrok.

Projekt je sestavljen iz nekaj segmentov:

- natečaja za najboljše otroške likovne in literarne izdelke, nastale v kreativnih delavnicah v splošnih in osnovnošolskih knjižnicah na Hrvaškem februarja in marca 2007 na temo Pika Nogavička,
- razstave nagrajenih del na Oddelku za otroke in mladino Mestne knjižnice, Knjižnic mesta Zagreba in na Mednarodnem otroškem festivalu v Šibeniku,
- mednarodnega strokovnega srečanja o življenju in delu Astrid Lindgren (16. 4. 2007) v Hrvaškem centru za otroško knjigo,
- nacionalnega kviza za spodbujanje branja v čast Astrid Lindgren v mesecu hrvaške knjige (15. 10.–15. 11.),
- tisoč natisnjenih plakatov v sklopu obeležja obletnice (ilustracija in oblikovanje akademski slikar Tomislav Zlatić), ki so bili razposlani v mladinske in šolske knjižnice po vsej Hrvaški.

Hrvaška kulturna javnost bo v letu 2007 živela v znamenju Astrid Lindgren – velike kraljice otroške literature.

Prevedel Peter Svetina